

Kvarntorps kvarn, Benstampen och Gästgivaremöllan – kärt barn har många namn och den gamla kvarnen som brann ner härom veckan var ett av Hörbys ”kära barn”. Många Hörbybor sörjer nu att Hörby förlorat en av sina kulturbyggnader. Det var under natten mellan 6 och 7 juni som kvarnen brann ner till grunden.

Byns äldsta industrimiljö

Kvarnplatsen, som finns utsatt på en karta från 1600-talet, är Hörbys äldsta industrimiljö. I fyrahundra år har kvarnen varit ett pulserande hjärta i byn. Först på tidigt 2000-tal lades verksamheten helt ner, när siste möllaren Ingvar Persson stannade kvarnen för gott. På så vis var Hörby lite unikt – inte många byar har kunnat ståta med en levande kvarnmiljö, så långt in i modern tid.

Ägar- och namnbyte

Många ägare har förstås funnits till kvarnen genom seklerna, bland annat har den ägts av von Seth på Osbyholm. Att den kallas gästgivaremöllan kommer av att den under 1700 - 1800-talet bitvis ägdes av gästgiveriet, som låg vid Gamla Torg.

Under sent 1800-tal, när kvarnen fick nya ägare, byttes namnet ut till Kvarntorpsmølla. Till kvarnen hörde då även ett torp och cirka 6 tunnland jordbruksmark. Endast namnet benstampen står med ett frågetecken kvar att lösa – en benstamp är egentligen en annan typ av kvarn, så namnet är lite förbryllande.

Kvarnen moderniseras

När Alfred Persson flyttade till Hörby och köpte kvarnen 1927, kom kvarnens modernisering igång. År 1935 sattes det stora vattenhjulet ur drift och istället monterades in en turbin som gav ström till både kvarnen och bostaden. Själva kvarnbyggnaden lyftes och fick en högre stengrund, och fasaden målades i den gröna färg som sedan dess varit husets signum. Under 1940-talet uppfördes även ett nytt bostadshus i gult tegel intill – det räddades nu vid den förödande branden och står fortfarande kvar.

Siste möllaren Ingvar Persson

Ingvar Persson, son till Alfred övertog kvarnen 1977, men arbetade de första åren sida vid sida med fadern – som då passerat en ålder av 80 år! Och Ingvar själv var 86 år gammal när han stannade kvarnen år 2008. Man ska veta att arbetet som möllare är en både tungt och dammigt arbete. Här kan också tilläggas att Alfred och Ingvar helt själva utförde arbetet med att lyfta och ge kvarnhuset den högre stengrunden. Vilka kraftkarlar!

Ingvar månade mycket om den gamla kvarnmiljön, och gjorde de sista åren många visningar för grupper av intresserade. Hela den gamla kvarnkonstruktionen i ek fanns kvar inne i byggnaden och var imponerande att se. Och Ingvars många berättelser om arbetet är det många idag som minns.

Ingvar gick bort 2016. Och nu har även hans livsgärning och skötebarn gått i graven – en stor förlust för Hörby.

En gång en lantlig idyll

Det kan kanske vara lite svårt att föreställa sig idag, men området runt kvarnen var förr en riktig idyll. Den lilla ön intill, som delar Hörbyån, ägdes av möllaren och här gick hans höns fritt och sprättade. Ett hönshus fanns också förstås. Ovanför kvarnens dämme bildades en både vid och djup damm där man kunde fiska. Flera Hörby-bor hade båt liggande här, både till nöje och fiske. Här fanns gott om gädda och öring, berättar en Hörby-bo som minns sin barndoms spännande sommark dagar runt kvarndammen. Tätt intill dammluckorna fångade möllaren själv ål, som såldes till fiskaffären i byn.

Utrotningshotade ljud

Ljudet av en vattenkvarn, där kvarnhjulet snurrar i ett strömmande vatten, är idag ett av våra utrotningshotade ljud. Men ännu finns några vattenkvarnar kvar att besöka. De drivs då som museimiljö, och är en kulturgärning av stora mått kan man säga. Att stå intill ett gigantiskt vattenhjul och lyssna till ljudet är både mäktigt och spännande. Tips på en sådan kvarn att besöka i sommar, är Blåherremölla i Degeberga kulturpark. Här kan du få ett hum om hur det en gång var när den gamla kvarnen i Hörby var i sin krafts dagar. Då när det stora kvarnhjulet på 4,5 meter snurrade med hjälp av vattenflödet i Hörbyån och gav ifrån sig en speciell ljudkuliss när man promenerade förbi.

Källa:

Hörby kommuns hemsida